

Економіка і управління національним господарством

УДК 338.432:338.24

Чан-хі Оксана Сергіївна

к.е.н., доцент кафедри підприємництва,

торгівлі та біржової діяльності

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Чан-хи Оксана Сергеевна

к.э.н., доцент кафедры предпринимательства,

торговли и биржевой деятельности

Киевский кооперативный институт бизнеса и права

Chan-khi Oksana

PhD in Economics,

Associate Professor of Entrepreneurship,

Trade and Exchange Activity Department,

Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

Павловська Катерина Олександрівна

студент

Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Павловская Катерина Александровна

студент

Киевского кооперативного института бизнеса и права

Pavlovskaya Katerina

Student of the

Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

**ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМА РЕГУЛИРОВАНИЯ
АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО РЫНКА В СОВРЕМЕННЫХ
УСЛОВИЯХ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ
FORMATION OF THE REGULATORY MECHANISM OF AGRO-FOOD
PRODUCTS MARKET IN MODERN CONDITIONS OF BUSINESS**

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність регуляторного впливу з боку держави на вітчизняний агропродовольчий ринок. На основі проведеного аналізу узагальнено складові елементи системи механізмів регулювання розвитку агропродовольчого ринку. Визначено компонентну структуру механізму державного регулювання агропродовольчого ринку, розглянуто та охарактеризовано його складові.

Ключові слова: агропродовольчий ринок, механізм державного регулювання, система державного регулювання.

Аннотация. В статье обоснована необходимость регуляторного воздействия со стороны государства на отечественный агропродовольственный рынок. На основе проведенного анализа обобщенно составляющие элементы системы механизмов регулирования развития агропродовольственного рынка. Определено компонентную структуру механизма государственного регулирования агропродовольственного рынка, рассмотрены и охарактеризованы его составляющие.

Summary. The article substantiates the necessity of state regulation of domestic agro-food products market. On the basis of the analysis are summarized components of the system of regulation mechanism of the agro-food products market development. Determined component structure of the mechanism of state regulation of agro-food products markets, examined and characterized its components.

Key words: agro-food products market, mechanism of state regulation, system of state regulation.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції світового економічного простору та непослідовні процеси ринкової трансформації, які активно

проходять на національному агропродовольчому ринку, визначають необхідність покращання підходів і принципів в організації та регулюванні торговельної діяльності сільськогосподарською продукцією з боку держави. Сільське господарство, що є життєво необхідною галуззю в будь-якому суспільстві й розглядається як пріоритетна при обґрунтуванні перспектив соціально-економічного розвитку країни, не може ефективно розвиватися без стабілізуючого адміністративного впливу. Саме держава через відповідні важелі впливає на процес саморегуляції попиту й пропозиції в інтересах сільських товаровиробників і суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад державного регулювання аграрної сфери економіки внесли такі вчені, як В. Андрійчук, О. Дацій, О. Зінченко, М. Корецький, М. Латинін, О. Могильний, О. Шевченко, О. Шпичак та ін. Результати їх наукових пошуків сформували ґрунтовний базис для проведення цього дослідження. Проте, потребують додаткового вивчення та уточнення питання, що стосуються формування механізмів державного регулювання аграрної сфери в інтеграційних та глобалізаційних умовах.

Метою статті є узагальнення та систематизація складових елементів механізму державного регулювання розвитку агропродовольчого ринку України в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах функціонування та розвитку як світового, так і вітчизняного агропродовольчого ринку став очевидним той факт, що механізми саморегулювання вільної ринкової економіки не можуть функціонувати достатньо ефективно. В першу чергу, це пов'язано з тим, що умови виробництва і споживання в різних регіонах світу різняться, так як і відрізняється ступінь їх технічного, соціального та головного економічного розвитку. Це призводить до того, що конкурентна боротьба ускладнюється і здійснюється в нерівних умовах, так як ведеться великою кількістю суб'єктів за різними правилами, в умовах відмінного матеріально-технічного забезпечення, економічного, фінансового клімату та

ін. Безперечно, саморегулююча роль ринку велика і переконливо доведена світовою практикою за багато сторіч. Але в ринку крім творчих сил закладені і руйнівні сили і в нейтралізації останніх полягає найважливіша задача наукової організації виробництва, управління і державного регулювання. Крім того, ринковий механізм в сільськогосподарському виробництві через специфічні особливості формування попиту, пропозиції, наявність відповідних галузевих бар'єрів на шляху входу і виходу фірм та капіталів часто не в стані забезпечити швидку і гнучку конкурентну рівновагу сукупного попиту та сукупної пропозиції [4, с. 65]. Відносна неспроможність ринкового механізму обумовлена тим, що в аграрному секторі економіки на шляху міжгалузевої конкуренції, яка урівноважує попит з пропозицією, виникають особливі, характерні для цієї галузі перешкоди, які ринок самостійно і швидко не в змозі подолати [1, с.25].

Ми погоджуємося із думками науковців, що регулювання ринку продукції повинно включати в себе комплексне поєднання ринкового, державного та корпоративного механізмів регулювання з відповідним комплексом заходів та інструментів, які забезпечуватимуть стабільність виробництва, переробки та торгівлі (рис.1).

Систему механізмів державного регулювання агропродовольчого ринку умовно можна розділити на чотири групи: регулювання попиту; регулювання пропозиції; заходи організаційного, інфраструктурного та інформаційного характеру; зовнішньоекономічне регулювання [2; 5]. Зокрема до заходів регулювання попиту можна віднести: стимулювання доходів населення, компенсація частини витрат на його харчування, управління попитом спеціальними програмами щодо споживання та формування державного резерву, фінансові інтервенції, регулювання цін, усунення бар'єрів між регіональними та локальними ринками, стимулювання вертикальної інтеграції, інформаційне стимулювання попиту.

Рис. 1. Система механізмів регулювання агропродовольчого ринку

Регулювання пропозиції може бути спрямоване і на збільшення виробництва, і на його обмеження. Програми підтримки традиційно проявляються в субсидіях, компенсаціях. Приклад програми обмеження – платежі з розрахунку на фіксовану площу угідь, фіксований урожай чи кількість голів в ЄС [6, с.33]. Вивчення інструментів регулювання пропозиції має надзвичайно важливе значення оскільки її обмеження може позитивно відобразитися на рівні доходів виробників сільськогосподарської продукції. Саме зростання рівня доходів сільських товаровиробників формує умови для підвищення їх зацікавленості у збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції, що у свою чергу, приводить до поліпшення забезпечення населення країни продуктами харчування та підвищення їх доступності для широких верств населення. Регулювання пропозиції здійснюється за допомогою наступних інструментів (важелів) [2, с.103–104]: заходи стимулювання (прямі цінові субсидії виробникам, заходи щодо зниження витрат у сільському господарстві, пільгове кредитування (компенсація відсоткових ставок за користування кредитом), лізинг техніки, програмне управління, товарні інтервенції, збутова кооперація, прямі платежі в дохід фермерам), заходи обмеження (квотування виробництва, обмеження на використання землі, оподаткування виробництва продукції, ліцензування учасників ринку, контроль за якістю продукції).

До основних заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності відносять: тарифні методи регулювання (мити, тарифна квота), нетарифні методи регулювання (квотування, ліцензування, державні закупівлі, технічні бар'єри, податки і збори, субсидії, кредитування, демпінг).

Окрім механізму саморегулювання та розглянутого вище механізму державного регулювання ринковий механізм на сучасному етапі повинен включати також і механізм корпоративного управління та регулювання,

комплексне поєднання яких є досконалішою системою дії на ринок і його кон'юнктуру [5].

В умовах сьогодення, з розвитком та посиленням інтеграційних процесів в агропродовольчому секторі важливого значення набуває корпоративний механізм регулювання. Загалом, корпоративний механізм – це форма взаємодії влади та крупного бізнесу. До елементів механізму відносять: фондовий ринок, інвестиційний клімат, податкова та фінансово-кредитна політика, корпоративне управління, конкурентна та регуляторна політика [4, с. 156].

Висновки. Отже, в умовах трансформаційної економіки державне регулювання агропродовольчого ринку потребує дієвого механізму, який необхідно коригувати як упродовж, так і в міру завершення інтеграційних процесів, що відбуваються в економіці країни. Для вирішення цього складного й актуального завдання запропоновано механізм державного регулювання агропродовольчого ринку та охарактеризована його компонентна структура. На нашу думку, система механізмів державного регулювання агропродовольчого ринку повинна органічно поєднувати в собі елементи ринкового, державного, а в умовах інтеграції та кооперації, ще й корпоративного механізмів регулювання. Цей механізм представлено як систему, до складу якої увійшли необхідні, з погляду ефективної організації та реалізації регулюючої функції держави, елементи, він адекватно відображає складну систему соціально- економічних відносин між суб'єктами та об'єктами ринкових відносин, що сприяє збалансуванню попиту та пропозиції, підвищенню дохідності галузі та прискоренню розвитку сільських територій.

Література

1. Гайсин Р.С. Концепции регулирования агропродовольственного рынка и их реализация по этапам его исторической эволюции / Гайсин Р.С. // Государственное регулирование сельского хозяйства: концепции, механизмы, эффективность. – М.: Энциклопедия российских деревень, 2005. – С. 25.
2. Копченев А.А. Аграрная политика: [учебн. пособ.] / Копченев А.А. – Челябинск: Изд-во «Рекпол», 2000. – 192 с.
3. Котовенко М.А. Роль держави щодо регулювання агропродовольчого ринку / М.А. Котовенко // Теорія і практика державного управління: зб. наук. праць.– Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. – № 4. – С. 138–145.
4. Регулювання ринку молока та молочних продуктів в Україні: монографія / О.С.Чан-хі, А.Д. Діброва. – Чернівці: Технодрук, 2016. – 248 с.
5. Чан-хі О.С. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання аграрного ринку України / О.С. Чан-хі/ Економіка. Фінанси. Право. – 2016. - №5/3. – режим доступу: <http://efp.in.ua/arhiv-nomeriv-efp/archive-nomeriv-2016/efp%205-3%202016.pdf>
6. Шиян В.Й. Аграрна політика: Курс лекцій / Шиян В.Й., Шарко І.О. – Харк. нац. аграр. ун-т. – Х., 2007. – 204 с.

References

1. Gaysin, R.S. (2005), Kontseptsii regulirovaniya agroprodovolstvennogo rynka i ikh realizatsiya po etapam ego istoricheskoy evolyutsii, Gosudarstvennoe regulirovanie selskogo khozyaystva: kontseptsii, mekhanizmy, effektivnost, Entsiklopediya rossiyskikh dereven, Moscow, Russia.

2. Kopchenov, A.A. (2000) *Agrarnaya politika: [uchebn. posob.]*, Chelyabinsk.
3. Kotovenko, M.A. (2007) "Rolj derzhavy shhodo reghuljuvannja aghroprodovoljchogho rynku", *Teorija i praktyka derzhavnogho upravlinnja: zb. nauk. Pracj*, vol. 54, pp. 138–145.
4. Chan-khi, O.S. and Dibrova, A.D. (2016), *Regulyubvannja rinku moloka ta molochnih produktiv v Ukraïni [Regulation of the dairy market in Ukraine]*, Tekhnodruk, Chernivci, Ukraine.
5. Chan-khi, O.S. (2016), "Theoretical approaches to determine the mechanism of state regulation agricultural market of Ukraine", *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 5/3, pp. 24 – 28.
6. Shyjan, V.J and Sharko, I.O (2007), *Aghrarna polityka: Kurs lekcij*, Khark. nac. aghrar. un-t., Kharkiv, Ukraine.